

Moskalenko V. V., Chaban D. B. PROFESSIONALIZATION AS A FACTOR OF ECONOMIC CONSCIOUSNESS OF THE STUDENTS

This paper presents an analysis of empirical studies of the economic characteristics of the minds of students sphere of physical culture and sports. The conceptual basis of empirical studies of the economic consciousness of students defined three- structural- functional model of economic consciousness of the individual, which consists of cognitive, affective and konative components. The study aims to identify , compare and describe , based on the empirical data , content and types of economic consciousness students in different specialties. This survey was conducted for the students I, III, V courses three faculties Lviv State University of Physical Education: Faculty of Human Health and Tourism, Faculty of Physical Education, Faculty of Sports. The study was conducted through the use of standardized research program of economic and psychological characteristics of personality A.L.Zhuravlovym and NA Zhuravlev [1].

In this empirical study of the economic features of consciousness are presented through the content of its structural components that are selected cognitive, affective and konatyvnyy components. As a result of the factorization procedure variables that determine the economic content of consciousness, identified different types of students , depending on the configuration of the structural components of economic consciousness.

As a result, the study found that that one of the factors that affect the economic consciousness of students is their professionalism in terms of teaching in higher education .

Keywords: *economic consciousness, cognitive component of economic awareness, affective component of economic consciousness konatyvnyy component of economic consciousness, types of economic consciousness of personality, professionalism, economic risk, money and property.*

УДК 159.922.7

Мусяка Н. І. (м. Київ)

**ДО ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ОЦІНКОВОГО МЕХАНІЗМУ
ОСОБИСТІСНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

У статті здійснено аналіз дослідження особливостей становлення шкільної тривожності як особистісного механізму впливу на ефективність навчальної діяльності молодших школярів. З'ясовано мікрогенетичні тенденції у її становленні в учнів з різними навчальними досягненнями на певному етапі їх навчання у початковій школі. Визначено макрогенетичні тенденції – онтогенетичну динаміку тривожності в межах кожного рівня навчальних досягнень протягом всього періоду навчання школярів у початковій школі.

Ключові слова: *особистість, ефективність, тривожність, деструкція.*

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси сучасного вітчизняного простору ставлять в ранг пріоритетних проблему особистісної ефективності становлення школяра як суб'єкта учіння у взаємовпливі з його навчальними досягненнями. Проблема особистісної ефективності школяра належить до однієї з найскладніших і водночас найменш досліджених у педагогічній та віковій психології. Це з необхідністю вимагає уваги до пошуку особистісних механізмів дихотомії «ефективності – неефективності» школярів з різними навчальними досягненнями. Важливим у цьому сенсі є молодший шкільний вік, оскільки саме в цей період закладається фундамент особистісної ефективності школяра як суб'єкта навчальної діяльності. Особливої значущості набуває розгляд цієї проблеми у контексті результативності навчальної діяльності, її ус-

підшності, оскільки успіх або неуспіх школяра, як підкреслював Г. С. Костюк, зумовлює значний вплив на становлення особистості школяра [1].

У статті аналізуються дані вивчення шкільної тривожності у молодших школярів з різним рівнем навчальних досягнень. Шкільна тривожність розглядається як дестабілізуючий механізм особистісного становлення дітей молодшого шкільного віку [2; 3]. Водночас і до сьогодні не досліджено вплив цього механізму на особистісну ефективність школяра у контексті з його навчальними досягненнями.

Мета статті – здійснити аналіз особливостей становлення оцінкового механізму особистісної ефективності/неефективності у дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. У ході проведення дослідження особливостей шкільної тривожності, як механізму впливу на особистісну ефективність школярів початкової школи з різним рівнем навчальних досягнень було проаналізовано такі два її спектри, як страх самовираження та страх ситуацій перевірки знань (за класифікацією Р. Філіпса) [2]. Страх самовираження характеризується як «негативне емоційне переживання ситуацій, пов'язаних з необхідністю саморозкриття, презентації себе іншим, демонстрації своїх можливостей» [2, с. 68]. Страх ситуації перевірки знань – це «негативне ставлення та переживання тривоги в ситуаціях перевірки (особливо публічної) знань, досягнень, можливостей» [2, с. 68]. Саме ці страхи значною мірою зумовлюють прояви у школяра загальної тривожності у ставленні його до школи, що є індикатором «загального емоційного стану дитини, пов'язаного з різними формами її включення у школу» [2, с. 68]. Рівні страхів відповідно до змістового наповнення були такі: I рівень – занижений; II – нормальний; III – підвищений; IV – високий рівень прояву страху [2, с. 68].

Розглянемо рівневу характеристику цих страхів та особливості їхнього прояву у школярів з різним рівнем навчальних досягнень на певному етапі навчання у початковій школі, а також з'ясуємо мікро- та макrogenетичні тенденції у становленні емоційної сфери школярів.

Проаналізуємо особливості рівневої констеляції страху самовираження у школярів з різним рівнем навчальних досягнень протягом їхнього навчання у початковій школі. Ранговий аналіз структури страху самовираження у другокласників свідчить про таке.

Більшість учнів I групи (66%) – з високим рівнем навчальних досягнень – має нормальний рівень страху, що посідає перше рангове місце. Відповідно до онтогенетичних особливостей становлення мотивації, отримання високої оцінки, задоволення від неї є провідним мотивом учіння школяра на другому етапі навчання у початковій школі. Завдяки цьому мотиву відбувається досить комфортне включення високовстигаючих школярів у процес шкільного навчання. Створюється сприятливий емоційний фон для становлення позитивного образу «Я», за наявності якого другокласник здобуває комфортний емоційний статус у шкільному соціумі. Все це і віднаходить своє віддзеркалення у домінантному статусі нормального рівня страху самовираження. Друге рангове місце у структурі зайняв підвищений рівень страху, що

виявлено у 23% школярів цієї групи. 11% школярів мають високий рівень страху (третє рангове місце). Заниженого рівня страху в цій групі не було зафіксовано. Наявність у третини високовстигаючих другокласників підвищеного і високого рівня страху самовираження свідчить про певну емоційну нестабільність школярів цієї групи.

У групі учнів із середнім рівнем навчальних досягнень (II група) зафіксовано наявність усіх рівнів страхів. Домінантним є як нормальний, так і занижений рівні страху самовираження – 34% та 32% відповідно. Вони займають перше рангове місце. Третє рангове місце в цій групі посідає високий рівень, четверте – підвищений рівень страху самовираження. Це одна третина школярів із середнім рівнем навчальних досягнень, яка має вже складнощі емоційного включення у процес учіння.

У другокласників з низьким рівнем навчальних досягнень спостерігається різке (статистично значуще $p \leq 0,05$) зростання високого рівня страху самовираження (до 38%), який займає перше рангове місце в структурі цього виду. Друге рангове місце поділяють нормальний та підвищений рівні страху (25%). Третє рангове місце у слабковстигаючих школярів займає занижений рівень страху самовираження (12%). Звертає на себе увагу те, що в цій групі вже майже дві третини школярів мають підвищений і високий рівень страху самовираження, тобто знаходяться в зоні ризику становлення сприятливого емоційного статусу.

Порівняння полярних за рівнем навчальних досягнень (I та III груп) другокласників дає змогу проілюструвати суттєві відмінності страху самовираження другокласників з різним рівнем навчальних досягнень.

Так, якщо високий рівень страху самовираження у I групі був репрезентований лише в 11% школярів, то в III групі він зріс у 3,5 рази – до 38%. Зростання є статистично значущим ($p \leq 0,05$). Крім того, порівняння показників полярних груп свідчить, що майже втричі знизився відсоток другокласників, яким притаманний нормальний рівень: від 66% у учнів I групи до 25% III групи. Простежується його кількісна міграція у бік стрімкого падіння на рівні статистичної значущості ($p \leq 0,05$). Занижений рівень страху самовираження, відсутній у школярів I групи, має тенденцію до зростання (до 12%) у III за успішністю групі. Підвищений рівень має стабільні показники: на рівні 23% у I групі та 25% у III групі другокласників з полярною результативністю. Попри його майже кількісну ідентичність у цих групах, полярних за результативністю, підвищений рівень страху самовираження у поєднанні з високим рівнем дестабілізує емоційну сферу школяра. Про це яскраво свідчить співвідношення у полярних групах між нормальним рівнем і сполученням деструктивних рівнів (підвищеного і високого): у I групі – 66% і 33%, у III групі – 25% і 63% відповідно. Водночас у слабковстигаючих другокласників чітко простежується така мікротенденція: стабільна емоційна рівновага, притаманна високовстигаючим другокласникам, замінюється у цій групі двома протидіючими тенденціями «благополуччя – неблагополуччя» в емоційному включенні дитини, з явною перевагою останньої.

Аналіз особливостей страху самовираження четвертокласників з різною навчальною результативністю показав таке. Отримані експериментальні

дані свідчать, що в четвертокласників з високими навчальними досягненнями (І група) на першому, домінантному ранговому місці, перебуває занижений рівень страху самовираження – 92% учнів. Показник нормального рівня цього страху незначний – він властивий лише 8% школярів (друге рангове місце). Ці дані свідчать про стабільність емоційного самопочуття високовстигаючих четвертокласників. Дезадаптивні зміни відбуваються в структурі страху самовираження в учнів із середнім рівнем навчальних досягнень (ІІ група). На першому ранговому місці високий рівень страху самовираження (40% учнів), зростання якого, порівняно з попередньою групою, зафіксовано на статистично значущому рівні ($p \leq 0,05$), а також занижений рівень цього страху (40% школярів), спадання якого зафіксовано майже в 2,5 рази. Останнє рангове місце посідає нормальний рівень страху самовираження (20% школярів). Таким чином, має місце амбівалентність рівневої структури страху самовираження у середньовстигаючих школярів. У четвертокласників з низьким рівнем навчальної результативності (ІІІ група) для архітектури страху самовираження характерним є те, що вона не є рангово супідрядною. Її специфічна особливість – рангова рівнозначність: перший ранг поділяють занижений, нормальний та високий рівні цього різновиду страху. Водночас цей факт свідчить про появу нових тенденцій у проявах страху самовираження у цієї групи четвертокласників. З одного боку, спостерігається збалансованість структури страху самовираження у слабковстигаючих школярів, а з іншого – це слугує індикатором прийняття учнем свого статусу неуспішного школяра.

Порівняльний аналіз полярних за навчальною результативністю груп четвертокласників виявив суттєві відмінності в структурі страху самовираження високо- і слабковстигаючих школярів на цьому етапі навчання.

Якщо високий рівень страху самовираження у І групі четвертокласників не було зафіксовано, то в ІІІ групі він виріс до 34%. Отже, неуспіх у навчанні супроводжується появою у третини слабковстигаючих четвертокласників високого рівня страху самовираження як механізму, що гальмує вияв суб'єктної активності школяра у процесі учіння. Разом із тим значне падіння заниженого рівня страху самовираження між полярними групами зафіксовано на статистично значущому рівні ($p \leq 0,001$). Водночас, починаючи від І до ІІІ групи, відбувається зростання майже в чотири рази репрезентативності нормального рівня страху самовираження. Така взаємозв'язана динаміка цих рівнів підтримує баланс належної емоційної стабільності слабковстигаючих школярів, який у високовстигаючих четвертокласників забезпечується високою кількістю репрезентацій заниженого рівня страху самовираження. Порівняння тенденцій становлення емоційної сфери у різновстигаючих четвертокласників засвідчує появу деструкції у слабковстигаючих школярів у спектрі прояву в них високого рівня страху самовираження.

Аналіз особливостей страху самовираження у школярів з різним рівнем навчальних досягнень у мікрогенетичній проекції протягом навчання школярів на тому чи іншому етапі у початковій школі доповнимо розглядом його динаміки. Відповідно до наступного етапу дослідження – вивчення макрогенезу страху самовираження у школярів різних за результативністю груп на

певних етапах навчання і визначення макrogenетичних тенденцій – було простежено зміни в характері страху самовираження у високо- і слабковстигаючих школярів протягом їхнього навчання у онтогенетичному вимірі – від другого до четвертого класу.

Порівняльний аналіз онтогенетичної динаміки страху самовираження у високовстигаючих школярів на різних етапах їхнього навчання засвідчує її своєрідність. Водночас чітко простежуються дві взаємопов'язані тенденції. У високовстигаючих другокласників зафіксовано констеляцію домінантного нормального рівня страху самовираження з підвищеним і високим його рівнем. Така строкатість поєднання рівнів має своїм підґрунтям зміну парадигми в оцінюванні другокласників: перехід від оцінкового судження якості учіння першокласників до бального оцінювання другокласників. Це свідчить про певні труднощі емоційної адаптації молодших школярів на цьому етапі навчання незалежно від рівня навчальних досягнень. Тотожність профілю поєднання рівнів у високо-, середньо- і слабковстигаючих другокласників є показником універсальності впливу оцінювання на становлення емоційної стабільності/нестабільності школярів. У процесі онтогенетичної динаміки у четвертокласників зазначена тенденція нівелюється і не простежується в жодному з рівнів навчальних досягнень. Це має викликати пильну увагу вчителів, психологів і батьків до динаміки становлення емоційної сфери школярів з метою запобігання її деструкції.

Наступне завдання нашого дослідження полягало у вивченні структури страху ситуації перевірки знань у молодших школярів. Розглянемо структуру страху ситуації перевірки знань у цих групах другокласників.

У високовстигаючих другокласників (I група) зафіксовано таку рівневу архітектоніку страху ситуації перевірки знань. Перше рангове місце у цієї групи школярів займає високий рівень страху перевірки знань. Друге рангове місце розділяють занижений, нормальний та підвищений рівні цього страху. Наявність усіх рівнів страху ситуації перевірки знань у високовстигаючих другокласників свідчить про різновекторність їхнього емоційного включення у системи «Я – навчання» і «Я – інші». Водночас менше половини школярів з високою результативністю мають нормальний і занижений рівні страху перевірки знань; у більшій половині (56%) учнів цієї групи зафіксовано прояви підвищеного і високого рівнів цього різновиду страху. Ці дані свідчать, з одного боку, про значне емоційне переваження високовстигаючих другокласників, яке супроводжує їх включення у навчальний процес, а за іншого – про те, що результативність їхньої діяльності поєднана з досить великою емоційною напругою.

У другокласників з низьким рівнем навчальних досягнень (III група) зафіксовано таку диференціацію. Перше рангове місце в цій групі посідає нормальний рівень прояву страху ситуації перевірки знань; друге рангове місце займає підвищений рівень; третє рангове місце посідає високий рівень прояву страху ситуації перевірки знань. Занижений рівень у школярів цієї групи відсутній.

На перший погляд, перше рангове місце нормального рівня прояву страху перевірки знань у слабковстигаючих другокласників свідчить про їхню

емоційне благополуччя. Проте зіставлення кількісних даних нормального рівня з підвищеним і високим рівнем (відповідно 50% і 50%) свідчить про наявність різноспрямованих тенденцій у дихотомії емоційного «благополуччя – неблагополуччя» цієї групи школярів. Така рівновага має нестійкий характер і вимагає пильної уваги вчителя до тенденцій її прояву.

Порівняльний аналіз показників полярних за рівнем навчальних досягнень груп другокласників дав змогу визначити такі особливості страху ситуації перевірки знань у цих учнів. Як для високовстигаючих, так і слабковстигаючих другокласників характерною є біполярність тенденції до емоційної стабільності/нестабільності у процесі перевірки знань. Ці дані підтверджують зафіксовану у другокласників тенденцію щодо прояву страху самовираження у процесі навчальної взаємодії. І якщо кількісні дані щодо репрезентативності підвищеного рівня страху перевірки знань від першої до третьої групи зростають на статистично значущому рівні ($p \leq 0,05$) (з 22% до 38% відповідно), а дані високого рівня прояву, навпаки, зменшуються (з 34% до 12%) (при $p \leq 0,05$), то загальний абрис благополуччя – неблагополуччя має нестабільну рівновагу. Підтвердженням цього є кількісні дані синтезу підвищеного і високого рівнів прояву страху перевірки знань у високовстигаючих і слабковстигаючих другокласників (у I групі – 56%, у III групі – 50%). Як свідчать наведені вище дані щодо тенденцій страху перевірки знань у другокласників, вимагають необхідним є своєчасне включення диференційованих стратегій у процес навчально-виховної взаємодії.

Розглянемо особливості рівневої констеляції страху ситуації перевірки знань у четвертокласників з полярною навчальною результативністю.

У групі четвертокласників з високим рівнем навчальних досягнень перше рангове місце посідає занижений рівень, друге рангове місце – підвищений і третє рангове місце – нормальний рівень прояву страху перевірки знань. Кількісна репрезентація цих рівнів висвітлює сприятливий емоційний статус високовстигаючих четвертокласників. Синтез заниженого і нормального рівнів прояву страху перевірки знань складає у цій групі 66%, і лише одній третині школярів притаманний завищений його рівень.

У групі четвертокласників з низьким рівнем навчальних досягнень констеляція наявних рівнів – заниженого, нормального і підвищеного – має рівнинний профіль: усі рівні поділяють перший ранг. Причому занижений і нормальний рівень у єдності складають 67%, а підвищений – 33%.

Аналіз мікрогенетичних тенденцій показав, що у високовстигаючих і слабковстигаючих четвертокласників стабілізується дихотомія емоційного благополуччя /неблагополуччя. Оцінювання як складова навчально-виховної взаємодії у четвертокласників у системі «вчитель – учень» в силу втрати характеру новизни (порівняно з другокласниками) все більше втрачає свій вплив на становлення страху перевірки знань. Тобто у четвертокласників, незалежно від рівня навчальних досягнень, чітко проявляється наявність до генералізованого впливу – зменшення прояву страху перевірки знань. Водночас треба враховувати і факт наявності у третини четвертокласників (як високо-, так і слабковстигаючих) підвищеного рівня страху перевірки знань, що

не знімає проблему можливої емоційної деструкції школяра у процесі навчально-виховної взаємодії.

Розгляд проявів страху перевірки знань у макrogenетичній проекції, від 2 до 4 класу, свідчить про позитивний вектор її спрямування: від нестабільної рівноваги емоційного благополуччя у другокласників до тенденції генералізованого (у 2/3 четвертокласників) позитивного емоційного фону, що супроводжує включення школяра у процес перевірки й оцінювання його навчальних досягнень. Проте у такій порівняно благополучній картині становлення цього спектру емоційної сфери молодшого школяра є очевидні «прошарки» деструкції як у мікрогенезисі, так і в макrogenезисі. Це має викликати пильну увагу вчителів, психологів і батьків до динаміки становлення емоційної сфери школяра з метою запобігання її деструкції.

Аналіз онтогенетичних змін у становленні страху самовираження (за його нормальним рівнем) від другого до четвертого класу показав таке.

У початковій школі у високовстигаючих учнів зафіксовано стрімке зниження рівня страху самовираження, що вказує на комфортне включення молодших школярів цієї групи у навчальний процес. Отже, іде досить інтенсивний процес «витіснення» страху самовираження із навчальної самосвідомості й емоційної сфери школяра з високим рівнем навчальних досягнень. Це відкриває нові резерви у продуктивних можливостях становлення молодшого школяра як суб'єкта учіння. Зменшення інтенсивності страху самовираження високовстигаючих учнів, зниження емоційного напруження в ситуаціях демонстрації своїх можливостей, самопрезентаціях – ці значущі спектри прояву страху самовираження «знімають» значною мірою деструкцію у становленні емоційної сфери школяра у шкільному середовищі.

Водночас аналіз макrogenезу прояву страху самовираження (за його нормальним рівнем) у школярів з низьким рівнем навчальних досягнень свідчить про таке. Вікова динаміка цього різновиду страху в онтогенетичному просторі в межах молодшого шкільного віку показує, що страх самовираження все ж супроводжує включення слабковстигаючого школяра у шкільному середовищі. І різниця у проявах страху самовираження між першою та третьою групою школярів на кожному етапі навчання – у 2, 3, 4 класах – статистично значуща ($p \leq 0,05$). Це означає, що у цих школярів більшою мірою виражені негативні емоційні переживання ситуацій, пов'язаних з необхідністю розкриття себе, демонстрацією своїх можливостей у процесі навчальної діяльності.

Аналіз онтогенетичних змін у розвитку рівня страху ситуацій перевірки знань у різновстигаючих школярів початкової школи (від другого до четвертого класу) показав таке.

Простеження генези страху ситуацій перевірки знань протягом трьох років у результаті проведення лонгітюдного експерименту показало наявність таких змін у школярів з різним рівнем навчальних досягнень.

Макrogenеза страху ситуації перевірки знань від 2-го до 4-го класу в учнів з високим рівнем навчальних досягнень характеризується у кількісному відношенні певною стабільністю; різниця у його прояві на різних етапах на-

вчання не має статистичної значущості. Зовсім інший характер перебігу страху ситуації перевірки знань у школярів з низьким рівнем навчальних досягнень. Макрогенеза цього різновиду страху у другокласників характеризується стрімким злетом у слабковстигаючих (на статистично значущому рівні ($p \leq 0,05$)) порівняно з високовстигаючими школярами (відповідно з 22% до 50%). Щільність кількісної репрезентації страху ситуації перевірки знань між першою та третьою групами зменшується лише у третьокласників (без статистично значущої різниці). Водночас знову різко зростають значення страху ситуації перевірки знань (у два рази) у слабковстигаючих четвертокласників порівняно з високовстигаючими. Симптоматично є те, що страх ситуації перевірки знань у слабковстигаючих школярів на кожному етапі навчання у макрогенетичній проекції – від 2 до 4 класу – супроводжує включення слабковстигаючого школяра у взаємодії «учень – вчитель».

Висновки. Результати дослідження свідчать про наявність – вже на перших етапах шкільного навчання – тісного взаємозв'язку між рівнем результативності навчальної діяльності школярів і динамікою мікро- та макрогенетичних тенденцій прояву тривожності як особистісного механізму впливу на ефективність навчальної діяльності молодших школярів учнів молодшого шкільного віку. Знання цих особливостей вимагає розроблення системи корекційно-розвивальних впливів з метою забезпечення становлення особистісної ефективності у процесі учіння.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Костюк Г. С.* Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Григорій Силович Костюк ; за ред. Л. М. Проколієнко. – К. : Радянська школа, 1989. – 608 с.
2. *Микляева А. В.* Школьная тревожность: диагностика, профилактика, коррекция / А. В. Микляева, П. В. Румянцева. – СПб. : Речь, 2006. – 248 с.
3. *Прихожан А. М.* Психология тревожности : дошкольный и школьный возраст (+ CD) : 2-е изд. / Анна Михайловна Прихожан. – СПб. : Питер, 2007. – 192 с. – (Серия „Детскому психологу“).

Мусяка Н. І. К ПРОБЛЕМЕ СТАНОВЛЕНИЯ ОЦЕНОЧНОГО МЕХАНИЗМА ЛИЧНОСТНОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В статье представлен анализ особенностей становления школьной тревожности как личностного механизма влияния на эффективность учебной деятельности младших школьников. Выявлены микрогенетические тенденции её становления у учащихся с различными учебными достижениями на определенном этапе их обучения в начальной школе. Раскрыты макрогенетические тенденции – онтогенетическую динамику тревожности в пределах каждого уровня учебных достижений на протяжении всего периода обучения школьников в начальной школе.

Ключевые слова: личность, эффективность, тревожность, деструкция.

Musiïaka N. I. THE PROBLEM OF FORMATION MECHANISM EVALUATIVE PERSONALITY EFFICACY IN YOUNGER STUDENTS

The article contains analyzes the features of formation of school anxiety as a personal impact on the effectiveness of the mechanism of learning activity primary school students with different levels of academic achievements. It was found mikrohenetychni trends in the formation of anxiety of students with different educational achievements at some stage of primary school.

Reveals ontogenetic dynamics within each academic achievements throughout the period of study of students in elementary school.

Keywords: *personality, performance, anxiety, destruction.*

УДК 614.253.1:159.9

Панченко О. А. (г. Константиновка)

Панченко Л. В. (г. Константиновка)

Басараб И. Ю. (г. Константиновка)

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ

Данное исследование направлено на определение психологических особенностей профессиональной деятельности сестер медицинских с учетом стажа работы, личностных характеристик и особенностей когнитивно-познавательной сферы. В качестве методов исследования использовались психодиагностические методики. Результаты свидетельствуют о том, что успешность профессиональной деятельности медицинских работников во многом определяется личностными характеристиками специалиста, уровнем его адаптивности, отношением к своей работе.

Ключевые слова: *профессиональная деятельность, психодиагностика медицинских работников, профессионально важные качества, психологические особенности труда.*

Постановка проблемы. В динамично меняющемся мире, предъявляющим к человеку требования переносить максимальные и экстремальные нагрузки в различных сферах профессиональной деятельности и обыденной жизни, насущной задачей психологии становится исследование личностных особенностей человека, позволяющих ему не только эффективно действовать в социуме и профессии, но и сохранять высокий уровень психического здоровья и личного благополучия. Взаимодействие человека с миром профессий определяет его биографию, придает его личности личностный смысл, позволяет реализовать себя [3]. Направление этого взаимодействия определяет профессиональное развитие человека.

Взаимосвязь человека с миром профессий долгие годы изучалась сквозь призму адаптации личности к деятельности, ее профессиональной пригодности, удовлетворенности процессом труда и повышения его результативности. Происходило исследование факторов, препятствующих профессиональному развитию, что обусловлено стремлением повысить результативность труда человека, сделать его надежным, безопасным, созидательным [6].

Исследовались факторы, которые негативно сказывались на профессиональном развитии: неблагоприятная социально-психологическая ситуация, низкая организационная культура труда, отсутствие адекватной социально-профессиональной мотивации содержания труда, недостаточный уровень развития способностей, профессионально-важных качеств, психофизиологических свойств и др. Наряду с этим отмечалось, что профессиональное развитие может сопровождаться периодами регресса, дезадаптации, стагнации,